

འོ་ཁྱེ་ལོ་བྱུང་པ་དེ་གཤམ་པུ་ཤུ་གཞི་དེ།
བྱུ་ཁོ་འོ་ལམ་འོ་ཞི་གམ།

ཡོ་ལམ་འོ་ལམ་འོ་ལམ་

5 (ཡོ་ལམ་འོ་ལམ་འོ་ལམ་ 14 ལ)

ཁྱེ་ལོ་བྱུང་པ་དེ་གཤམ་པུ་ཤུ་གཞི་དེ།
བྱུ་ཁོ་འོ་ལམ་འོ་ཞི་གམ།
ཡོ་ལམ་འོ་ལམ་འོ་ལམ་

ཡོ་ལམ་འོ་ལམ་འོ་ལམ་

—(京)新登字154号

西藏文史资料选辑

(5)

(藏文)

西藏政协文史资料委员会编

民族出版社出版发行 新华书店经销

仰山印刷厂印刷

开本：850×1168毫米 1/32 印张：37/8

1992年6月第1版

1992年6月北京第1次印刷

印数：0001—3,000册 定价：3.00元

ISBN 7-105-01412-1/K·129

民 文 (藏 21)

ཙམ་མྱིག་འགན་འཁུར་བ། གོ་བཟང་ཚེ་བདན། ཀའ་ཉི་ཤུ།

ཙམ་བཤེར་བ། ལྷན་ལྷན་སངས་རྒྱས་ཚས་འཕེལ།

ཐད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་སྤྱི་གནས་དཔུང་གཞིའི་རྒྱ་ཆ་བདམ་བཞིགས།

(5)

(ཁྱིའི་འདྲན་ཐབས་ 14 བ)

*

ཐད་རང་རྒྱུང་ཁྲོད་ལ་མིང་རྒྱས་ལོ་རྒྱུས་སྤྱི་གནས་དཔུང་གཞིའི་

རྒྱ་ཆ་ལྷན་ལྷན་ཁང་གིས་ཙམ་མྱིག་བྱས་བ།

མི་སྤྱི་གནས་དཔུང་རྒྱུན་ཁང་གིས་བརྒྱན་ཞིང་འབྲེལ་ས་ཕྱེས་བྱས་བ།

1992 ལོའི་ཟླ་ 6 བར་བར་གྱི་ 1 བ་བཞིགས་བ།

1992 ལོའི་ཟླ་ 6 བར་བར་གྱི་ 1 བ་བཞིགས་བ།

དེ་བར་རྒྱུང་ 3.00

དཀར་ཆག

མེར་དགའ་ལྷན་པའདྲ་མེ་བའི་ཁྱིམ་ཚང་མི་རབས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་་་་

རགས་ཙམ་བཞོད་པ།..... བའདྲ་མེ་དགའ་ལྷན་དཔལ་བཞུར། (1)

འདྲོད་དཔལ་ལས་ཁྲུངས་ཐེར་བ་དང་མོག་གང་འདྲ་ཐེ་བཙུགས་

བ་དང་། དེའི་ཐོག་གཞིའི་ཤོར། བཟུ་ཁྱིམ་ཆེ་མིང་། (226)

ཉིན་དམག་གིས་མོན་རྟ་དབང་ས་རུལ་ཐུག་མོས་བྱས་སྐར་་་་་

དཀོས་མཐོང་གནས་ཚུལ་ཁ་གས། བ་ས་བྱུང་བཞུན་ཆོས་བྱལ། (236)

ཁོད་ས་གནས་མིད་གཞུང་གིས་ཉིན་རྟ་མིད་གཞུང་ནས་ཐེ་་་་་

མདེལ་ཉིས་པ་ཅིས་ལེན་རྟ་བཞུད་སྐབས་ཀྱི་གནས་ཚུལ།

..... ཞེལ་ཁར་བཞོད་ནམས་དར་བྱས། (243)

ཁོད་རྟ་དབང་བཞུད་བྱེད་སྐབས་དག་ཉིག་ལྟུལ་སྐྱའི་ཤོར་་་་་

མོས་རྟགས་ལྟར་བའི་གནས་ཚུལ་ལན་བྱ། དབང་བྱལ། (252)

ཅང་ཅེ་ཉིའི་ཁྲུང་ཅིང་བཞུགས་སྐར་ཁྱིས་ཁོད་ཀྱི་གནད་དོན་་་་་

སྐར་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱས་པར་བྲན་གསེ་བྱས་པ། བྲན་བྱུང་བྱས་དེ་ཉིད་ཀྱིས། (273)

མེད་དགའ་ལྷན་བཞད་སྒྲུབ་པའི་བྱིས་ཚང་མི་ རབས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་རྒྱུས་ཅམ་བཞོད་པ།

བཞད་སྒྲུབ་དགའ་ལྷན་དབུ་འཛུགས།

དང་གི་སྐབས་ཡུ་གཅིག་པའི་ཡུང་ལྷ་ཚང་འཛམས་ལྷོ་མ་ཚལ་སྐང་ས་...
གསུམ་པ་འཛམས་པ་ནས་བཟུང་རང་རྒྱལ་གྱི་ལོ་རྒྱུས་འཕེལ་རྒྱས་གྱི་དྲིལ་མཚམས་
གསར་པ་ཞིག་ཏུ་སྒྲིབས་སྤོང་། འཕའ་ལྷོ་གསུམ་ཁག་ཅང་མར་མི་རྣམས་དགའ་བ་
ལྷོ་ལོ་པའི་འཕུར་ལྷོ་གདང་ཡུང་འབྲས་སྐབས་ཆེན་མོ་པ་དང་དྲིལ་མཚལ་
ལོ་རྒྱུས་ཞིབ་འཇུག་གི་ལས་དོན་ལྟེ་ཆན་དང་། ལོ་རྒྱུས་ཞིབ་འཇུག་གི་ལས་དོན་
ལ་སྒྲུབ་པ་རབ་དུ་བརྟན་པའི་ཤེས་ལྡན་མི་སྣ་ཡང་ཆར་རྒྱས་གྱི་མི་དོན་བཞད་པ་...
ལྟར་རྒྱལ་ཡོངས་གང་སར་རྣམས་བར་བཟུང་བའི་དྲིལ་བཟང་བཟང་པའི་ལོ་རྒྱུས་
མིང་ལོ་ལོ་རྒྱུས་རིག་གནས་སྒྲུབ་ཆའི་ལས་དོན་མཛད་པའི་སྤྱི་མཐུན་རྣམས་གྱིས་ར་
བསྐྱེད་གནང་བ་ལྟར། ལོ་རྒྱུས་ཞིབ་འཇུག་གི་དབུད་གཞིའི་རྒྱ་ཆར་ཅུང་ཟད་སྟན་
རེས་ཁོ་ཁོས་འབྲེལ་ཡོད་དབུད་གཞིའི་ལོ་རྒྱུས་རིག་གནས་དང་། རང་གི་མཁོང་མོས་
རྒྱང་གསུམ་གྱི་དོན་དངོས་བཅས་ལ་བརྟེན་ནས་དེ་སྤེའི་ཐོད་གྱི་བཀའ་བཞོད་...
རྒྱུད་འཛིན་ཞིང་བཙན་ལམས་ལྷགས་གྱི་སྤྱི་ཚོགས་ནང་མིང་ལྷགས་ཅུང་ཆེ་པའི་...
དགའ་ལྷན་བཞད་སྒྲུབ་པའི་བྱིས་ཚང་གི་དང་མོག་མི་རྒྱུད་འཕྱུར་ཅ་ནས་བཟུང་...
མི་རབས་ས་སྤེའི་དར་རྒྱུད་ལོ་རྒྱུས་གང་ཤེས་ཐོབ་མེད་སྤང་པའི་ལམ་ནས་ཅུང་...
ཟད་སྤང་བར་བྱ་བ་ལ། དེ་ཡང་། ལྷ་དུས་དབུས་ལྷོ་གསུམ་སྤྱི་དོན་ཁུལ་གྱི་སྤྱི་
རྒྱུད་ལྟེ་ས་ནང་ཟེར་བའི་སའི་ཆར་འཁོད་པའི་“ནང་ས་ག་ར་རྟོར་བ”ཞེས་ནང་...

2

ལྷ་པ་ལྟ་མིས་འབྲིལ་ཞེས་པ་གསལ་ཐབ་དང་པཅས་ཁི་གཙང་ཡོད་ཅིང་། རྒྱ་
 ཅོང་ཁ་པས་ལྷགས་སྒྲིག་གནང་སྤྱང་པའི་ཕྱག་དཔེ་དང་། ཨ་མཛོད་ནས་དབུས་
 ཕྱགས་སུ་ཐེབས་སྐབས་ཀྱི་ཁྱེད་ཤིང་(རྒྱག་ལྷགས་) ཆས་དྲུང་། ཕྱག་ནས་འཕྲིན་
 པའི་སྤྱོད་དང་། ཆས་རྒྱལ་གྱི་ཞལ་འབག་མ་ཁྱི་ཁྱི་སྒྲོར་བཞུགས་སྐྱུམ་རང་
 འཁྱིགས། གཞིས་ཀྱི་རྩོད་གཙལ་དང་གཟུལ་ཁའི་ནང་ས་སྒྲོང་གཏུལ་བྱའི་ཆོགས་ལ་
 《ཐབ་ལམ་རིམ་པ་གཉིས་》ཀྱི་གསུང་ཆས་ཕྱན་རིང་གནང་པའི་དྲུས་ཀྱི་ཆོས་ཁྱི་རེ།
 མཛོད་སྤྱག་དུ་ཕྱག་ནས་འཕྲིན་པའི་ནམ་གསུམ་གྱི་སྤྱོད་བརྟན་པཅས་མཇལ་སྤྱོད་ཡོད་
 པ་དང་། ལོ་ལྟར་འབྲུག་ཅན་ལྟར་པཅད་ཕྱག་ནས་སྤྱོད་རེ་བཞིན་དགའ་ལྷན་ཆོས་
 རྒྱལ་ཁང་དུ་ནང་མཛོད་བདུད་ཅི་འབྲུལ་གཏོང་ཉམས་མེད་ལམ་བུར་མ་ཟད།
 ཆོས་རྒྱལ་ཁང་དུ་སྤྱིར་བཏང་བུད་མེད་འཕྲོ་བརྒྱད་མི་ཆོག་ལ་སྤྱིར་ནང་བུད་མེད་
 ཞལ་སྤྱོད་མི་ཆོག་ཀྱང་ང་ཆོད་མི་རོ་བུད་མེད་ནམས་ཆོས་རྒྱལ་ཁང་དུ་ཤར་རྒྱག་
 ཕྱིན་ཆོག་པ་དང་། དགའ་ལྷན་དགོན་ནང་བཤད་སྤྱི་མེད་ཤེས་ཤེས་ཉེང་པ་ཁང་ཞེས་
 ཤར་ཅི་ལྟ་ཅང་ཆོས་རའི་མདུན་གྱི་ཁང་པ་གསུམ་ཕྱག་དེར་ནམ་ཀྱན་ཁང་གཉིས་
 ཅིད་བཅུགས་ཡོད་པ་དང་འབྲལ་བཤད་སྤྱི་མི་རོ་བུད་མེད་ཞལ་སྤྱོད་ཆོག་པའི་
 དམིགས་བསལ་དབང་ཆ་ཡོད་པ་རེད། ཨ་མཛོད་ཀྱིས་སྤྱོད་རེ་བཞིན་ནང་མཛོད་
 འབྲལ་བྱེད་གཟན་སྒྲིག་གཙང་མའི་སྤྱོད་དུ་སྤྱོད་ལས་བྱེད་པའི་སྤྱོད་གཞིག་ཕུབ་
 (འཕྲིན་སྤྱང་དབྱ་ཆས་) གཅིག་མ་གཏོགས་གཞན་གང་ཡང་མེད་ཀྱང་ནམ་དུས་
 བཞི་ཀར་བུད་མེད་གཅིག་ལྟར་ལངས་ཀྱི་ཡོད་པས་སྤྱིར་བཏང་མིན་པའི་བུད་ཆོས་
 ཡོད་ལྷགས་ཤོད་སྤྱོད་འདུག རྒྱ་ཅོང་ཁ་པ་དངོས་བཞུགས་སྐབས་ནས་བསྐྱེད་རི་
 བོ་དགའ་ལྷན་པའི་སྤྱོད་བདག་ཅིང་ཁྱེད་ཀྱིས་དམ་གཙང་གི་ལྷན་གྱི་ལོ་ལ་ཡོངས་
 ལྷགས་དང་། སུ་བུ་དབྱ་པའི་མེ་རྟ་(1546) ལོར་དགའ་ལྷན་ཁྱི་ཕྱག་ཉེར་
 བརྒྱད་པ་ཆོས་རྒྱུ་དགེ་འདུན་རྒྱལ་མཆན་གྱི་སྤྱོད་ཡང་དེར་འཁྲུངས་པ་ལྟ་བུ་
 མེད་ལ་གསལ་གྲིང་། བྱིས་བརྒྱད་རིམ་བས་ལྷ་མེད་བརྟན་པར་དམིགས་བསལ་

ཕྱི་དང་གྲུ་དང་བཀུར་བཞི་རྒྱན་འཛིན་ཞུས་པའི་དགའ་ལྷན་པའི་སྒྲིན་བདག་...
མིང་གཤམ་ཡོད་པ་ཞིག་ཡིད།

དེ་ལའི་ཐུ་མ་སྒྲི་མེད་ལུ་པའི་སྒྲི་དུས་སུ་གཞུང་གི་ཞབས་སྡེ་ཟིན་པའི་ལོ་
རྒྱུས་མ་མཐོང་རུང་། 《དུ་ཀུ་ལའི་གོང་བཟང་》པོད་ཀྱི་པར་“ནང་ས་ག་ར་རྟོར་
པ་”ཞེས་འཁོད་པས་དེ་སྐབས་ནང་སའི་བྲས་ཤིག་ཡིན་འདུག “ག་ར་རྟོར་པ”
ཟེར་པའི་མིང་གི་ལོ་རྒྱུས་དེ་དུས་ཉི་འབྲམ་ས་ཆར་ག་རའི་སྐར་ཟེར་ཞིང་།
རྟོར་པ་ཟེར་བ་ཐོག་མའི་མི་བརྒྱད་རྟོར་སྐག་ནས་ཆས་པ་ཞིག་གི་ལོ་རྒྱུས་ཡིན་ནམ་
ཡང་དེ་ཉི་འབྲམ་ས་ཆ་གཞན་ཞིག་དུ་སྐག་པའི་སྐར་ཟེར་པ་ཞིག་ཡོད་པ་དེའི་སྒྲི་
རྒྱུས་ཆག་པ་ལས་ཕྱང་པ་ཁི་ཡིན་དཔྱད་དཀའ་པའི་གདོད་རྒྱལ་གྱི་མིང་ལྟ་བུ་ཞིག་
འདུག

བཀུར་སྒྲི་ཀྱན་དགའ་དཔལ་འབྱོར།

བཀུར་སྒྲི་ཁྱིམ་བརྒྱད་ཀྱི་མིང་གཤམ་ཅན་ཐོག་མ་ནི་བཀུར་སྒྲི་ཀྱན་.....
དགའ་དཔལ་འབྱོར་ཡིན་ཞིང་། དེའི་གོང་རྗེ་ཙོང་ཁ་བ་མ་ཕྱོན་སྡེ་རྣམ་ནས་
བཀུར་སྒྲི་པའི་ཁྱིམ་གཞིས་ཆགས་ཚུལ་གོང་དུ་བྱུར་ཅམ་སྒྲིས་ཟིན་པ་ལྟར་དང་དེའི་
རྗེས་སུ་ཕྱང་པའི་མི་རབས་ཀྱི་ལག་རྗེས་ཡིག་ཤར་འཁོད་པ་མོར་བྱ་ཡོངས་གཤམ་...
དང་། ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་དེ་ལོ་དཔལ་དགའ་གས་ཡོད་པ་ཅམ་ལས་མི་མིང་སྐགས་ཞིབ་
ཆ་དེ་ཐན་མ་རྟོད་ཡིད། རབ་བྱུང་བཅུ་གསུམ་པའི་ལྷགས་འབྲུག་(1760) ལོ་
ཅམ་ལ་ག་ར་རྟོར་པའི་རྟོང་ཁུངས་མི་བརྒྱད་དང་གཙང་ཁུངས་རམ་རིང་རྗེང་ཁོངས་
ཐང་མཆོ་ཤུག་འབྲམ་ཞེས་པའི་སའི་ཆར་“ཞུ་ལུང་ས་དམར་པ”ཞེས་པའི་སྐར་པ་
ཞིག་དང་འདྲ་བ་སྒྲིལ་བུས་པ་དང་། ཀྱན་དགའ་དཔལ་འབྱོར་ནི་གོང་གི་མི་བརྒྱད་
ལས་ཕྱང་པའི་མི་དྲུག་ཉི་ཅག་བརྒྱན་པའི་མགོན་པའི་སྒྲི་དུས་ཀྱི་བཀུར་བྱུང་ག་

ར་རྟོར་པ་ཀུན་དགའ་དཔལ་འབྱོར་ཞེས་པ་དེ་མིན་འདུག ཁོང་པལ་འབྱོར་མ་
 གནང་གོང་ལྷོང་ཆེན་ཆེ་རིང་དབང་འདུས་དང་ཤེལ་དཀར་རྩོད་རྩོད་ལས་སྤེལ་.....
 གནང་འདུག ས་སྤྱིལ་(1784) ལོར་གོར་པོད་ལྷོ་གཟར་སྐབས་ཁྱོད་ལས་པོད་
 ལ་བཅན་འཇུལ་གྱིས་རྩོད་གཉེན་གྱིད་རོང་གསུམ་(གཉེན་ནང་དང་། ལྷོད་
 དཀོང་། རོང་གར།) བཅན་འཇུག་ཚལ་པལ་འབྱོར་རྩོད་རྩོད་མ་ཆན་.....
 མི་དྲག་པལ་ལུལ་དུ་བཟུང་འཁྱིད་པལ་གཉེན་པལ་བརྟེན་ཆིང་གོང་མ་ཆན་.....
 ལུང་གིས་རང་རྒྱལ་གྱི་མངའ་ཁོངས་བདག་དབང་སྤྱད་སྤྱོད་སྤྱད་སྤྱད་ལག་པལ་
 (1791) ལོར་གྲུང་མང་དཔོན་དམག་པོད་ལ་གཏོང་གནང་གིས་ཁྱོད་པཅན་འཇུལ་
 པ་ལྱིར་སྤྱོད་གནང་སྐབས་པོད་ས་གནས་མིད་གཞུང་གིས་གྲུང་མང་གི་མེབས་.....
 རོགས་ཞུ་བ་དང་དམག་དོན་གྱི་ལས་འགན་སྤྱོད་པར་པལ་འབྱོར་ལ་གནས་སྤྱད་.....
 དང་འབྲེལ་ཆེད་གཏོང་གནང་ཞིང་། དེའི་སྐོར་པལ་འབྱོར་རྩོད་རྩོད་པཅན་འཇུལ་
 དཔལ་འབྱོར་གྱིས་བཅམས་གནང་མཛད་པའི་དགའ་བཞིའི་མི་རབས་ལྱུང་.....
 བརྗེད་ལས། “དེ་ནས་གཞུང་ལྷོ་ལྷོད་པོད་དུ་འབྱོར་པ་ན་དེ་སྤྱི་པལ་འབྱོར་གྱི་
 ལྷོད་ལིག་མཛད་མི་ག་ར་རྟོར་པ་ཀུན་དགའ་དཔལ་འབྱོར་པལ་འབྱོར་ལྷོན་གྱི་ལོ་སར་
 གནས་འཕར་ནས་འདི་སྐབས་གྲུང་མང་དཔོན་དམག་ལ་དམག་སྐྱོད་སྐྱོད་ཉེར་
 མཁོའི་དཀོས་ལྷོད་སྤེལ་འདེན་གྱི་སྤྱོད་ལོ་ལོ་ལྷོད་དུ་བཞུགས་པ་དང་མཛལ་.....
 ཞིང་། དེ་སྤྱི་པལ་འབྱོར་གྱི་ལོ་ལོ་ལྷོད་ལོ་ལྷོད་ལོ་ལྷོད་ལོ་ལྷོད་ལོ་ལྷོད་ལོ་ལྷོད་
 རོགས་ལ་གདན་གྲུང་སྐྱོད་ཉེར་མཁོ་གང་འཇམས་ལྷོད་དང་ལྷོད་ལོ་ལྷོད་ལོ་ལྷོད་.....
 ལྷོད་ཞིང་། དེ་རྒྱུ་ལོ་ལོ་དང་གཞུང་སྐྱོད་གཉིས་ཀྱི་སྤྱོད་གནས་སྤྱོད་སྤྱོད་ཆེ་
 དཔུངས་སྐྱོད་མི་མཛད་པར་རོ་མེབས་མཛད་ཅིང་། པལ་འབྱོར་གྱི་ར་རྟོར་
 པའི་ལས་ལྷོད་པལ་འབྱོར་མཁོན་སྤྱད་ཁང་པ་དང་གོང་དཀར་ལོད་སྤྱོད་པ་(གོང་དཀར་
 ལྷོ་མཆོ) རོགས་འདུག་པ་ཡང་རོ་འཕྱད་དུ་ལྷོད་ཞེས་གསལ་བ་ལྟར་དང་། ལྷོ་
 ལྷོད་(1793) ལོར་པལ་འབྱོར་ཀུན་དགའ་དཔལ་འབྱོར་གྱི་དམག་དོན་ལྷོད་ལོ་ལྷོད་.....

ལྷ་ཀོང་པོ་ཨོ་རིང་ཁ་འཇུག་གདན་འཇགས་ལྷལ་འདུག དེ་མའི་ཁ་རྒྱུན་ལ་དམ་
 རིང་ལྷལ་དུ་ལྷང་མཚོ་མཚོ་ནག་གས། ཡངས་ལྷགས་བཤད་ལྷའི་མ་མཚོ་ལྷ་
 བའི་མཚོ་ཞིག་ཡོད་འདུག་པ་དེ་འཕེལ་བའམ་ཉམས་པའི་གནས་རྒྱལ་ལ་གཞིགས་
 བས་བཤད་ལྷ་དར་ལྷ་དེ་ཡོད་གི་རྟགས་ལྷ་མའོན་ལྷགས་ཤོད་རྒྱུན་འདུག་པ་མ་
 ལྷ། ལོ་ལྷར་རང་ཁོངས་སྤོ་ཤོད་ཤེ་དཔོན་ལྷ་སར་ཅིས་ལྷར་འཕྱར་སྐབས་མཚོ་
 དེ་འཕེལ་ལྷི་བ་ཆི་ཡོད་བརྟག་ཞིབ་བྱས་པའི་གནས་རྒྱལ་ཤོད་དགོས་པ་དང་།
 ཤེ་དཔོན་ལྷར་ལྷག་སྐབས་བྱིན་ཏིན་དང་། རིན་ཆེན་ལྷ་ལ། ལྷ་ལྷན། དར་ཅོག་
 རྟགས་མཚོ་ཆེན་ལྷན་འཕྲིན་བྱིས་བརྒྱན་ཏི་བཟླར་ལྷལ་འདུག་པའི་མཚོ་དེ་སྤོ་.....
 ཤོད་ཀྱི་འཕྱ་ལམ་དུ་འཕེལ་བྱི་ཡོད་པ་དེ་དང་མི་རིང་བའི་སར་བཀའ་ལྷན་ཀྱན་
 དགའ་དཔལ་འཕྱར་བྱི་དེ་ལྷའི་བྱིས་གཞིས་ལྷར་ལྷལ་དང་ཀླང་འདོན་ལྷོད་གསུམ་
 ལྷོད་པའི་ས་ལྷལ་ལྷགས་ཀྱང་ཡོད་སྤྱད། ལྷ་ལའི་ལྷ་མ་ལྷ་ལྷོད་བརྒྱད་པའི་གསུང་
 རྣམ་ནང་བཀའ་ལྷན་ཀྱན་དགའ་དཔལ་འཕྱར་དང་འཕེལ་ཡོད་ཀྱི་གནས་རྒྱལ་.....
 འཁོད་གསལ་“ཤིང་རྟག (1794) ལྷ་དང་པོའི་ཆོས་བརྒྱ་གསུམ་ཉིན་ཞབས་པད་
 བཤད་ལྷ་ལྷག་པས་རྣམ་ལྷ་གདན་ལྷས་བྱིས་རྣམ་རྒྱལ་མའི་ཆོ་ག་དང་འཕེལ་ཞབས་
 བརྟན་དཔོན་འཕེལ་བྱ་ཆེ་བའི་གས། མཁུལ་གསོལ་འདེབས་བཀའ་ལྷན་རང་ནས་
 ལྷས་པར་ཞལ་བཞེས་ལྷལ། བཤད་ལྷའི་ལྷས་ལྷན་པ་དོན་ལྷཔ་དོ་ཆི་བཀའ་དྲུང་
 གསར་མཆལ། ལྷས་ལྷར་བ (ཀྱན་དགའ་བལྟན་འཇོག) ལྷ་མའི་གཙུག་ལྷོད་བཞེས་
 ཤིང་རབ་དུ་བྱུང་། ཡང་བཀའ་ལྷན་བཤད་ལྷ་ཀྱན་དགའ་དཔལ་འཕྱར་ནས་
 ལྷཔས་མགོན་ཆེན་པོའི་ཞབས་བརྟན་དང་། བལྟན་ལྷོད་བདེ་གས། རང་ཉིད་
 འཕེལ་ལྷག་བཅས་ཆགས་གཉིས་ལྷར་ཆོགས་ཆེད་གསེར་ཟངས་ལས་ལྷལ་པའི་ཆོ་.....
 དཔལ་མེད་ཀྱི་སྤོ་བརྟན་གཙོ་ཆེ་བ་ལྷ་བཅས་ལྷོད་ཆ་གཅིག་བརྟན་བཤོད་ལྷན་ལྷམ་
 ཆོགས་པའི་གས་པར་ལྷལ་ལྷེ་རབ་གནས་ལྷ་པའི་ཆེད་དུ་བཀའ་ལྷན་ལ་ལྷ་གསུམ་
 ལྱིས་ལྷས་ལྷོད་དང་ལྷེ་ལྷོད་སྤུངས་མཚོད་པའི་བྱེ་བྲག་གི་མདུན་བལྟན་ཏི་ཆོ་.....

གཞིམ་ཆུང་བཀའ་གདམས་འཁྲིལ་(དེང་སང་བདེ་ལྷན་འཁྲིལ་ལྷ) ཏུ་གདན་.....
 ཏངས་པ་རྟེན་གྱི་བཟང་པོ་ལ་བཞུགས་སུ་གསོལ་ནས་རབ་གནས་ཀྱི་མཚན་གཏོར་
 རྩ་གོན་དང་། གསལ་དཔེན་རྩི་ཏུ་ནས་ཀྱང་མཚན་པ་སྤྱང་ཆར་གཅིག་བཀོད་
 བས་མཛེས་པར་བཤམས། རྩ་བ་ཏུ་ག་པའི་ཆོས་གཅིག་ཉིན་སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་
 འདི་ཉིད་དཀྱིལ་འཁོར་གྱི་གཙོ་བོར་བཞེངས་ཏེ་རབ་གནས་སྐྱུ་ལ་པར་མཛད་པ་
 ན་དམ་ཆོག་པ་སྡེ་སྡེ་ཡེ་ཤེས་པ་རྣམས་ཤིམས་པར་མཚན་དོན་ནམ་མཁའ་ལས་
 ཆར་བཟང་པོ་སྒོ་བྱར་ཏུ་བབས་ཤིང་། རྩ་ལ་པའི་འཆར་བྱུག་པ་སྐབས་ལྷས་
 ཆར་ཏུ་དངར་བ་བྱུང་། བཀའ་སྒོན་ནས་ཀྱང་རབ་གནས་ཡོན་འབྱུང་ཏུ་ཁ་
 བཏགས་ནང་མཛད། མཐུལ་སྐྱ་གསུང་སྐབས་རྟེན། དབྱང་གྱི་དབྱང་པ།
 གཞིར་དངུལ་གོས་དར་སྐབས་དངུལ་སྒྲིང་སྐབས་བཀའ་པའི་དཔོན་འབྱུང་.....
 བཏགས་ཤིང་། གསུང་ཚིག་ཞུགས་ཞུ་མཁན་པོ་ཆེ་ཆུང་དང་། མཚན་ཞབས་
 བླ་མ་རྣམས་ལ་ཁ་བཏགས་སྐྱི་མཛད་ཅེ་དང་། རྩ་དངུལ་ཞོ་བྱུག་ཅེ། རྣམ་
 རྩལ་གྱི་ཆང་ཆོགས་ཡོངས་དང་ལས་ཚན་ཆེ་ཆུང་རྣམས་ལ་སྐྱི་མཛད་ཅེ་དང་།
 རྟེན་གསུམ་ཅེ། ཆེ་ཏུང་བྱིངས་རྣམས་དང་། གཉིས་ཕྱག་ནང་ཐུན་སྐབས་ལ་བསྐྱོད་
 བཏགས་(ཁ་བཏགས་ཞན་པ་ཞིག) ཅེ་དང་དངུལ་རྟེན་ཅེ་བཅས་ཀྱི་ཡོན་འབྱེད་ཀྱང་
 གཟུམ། སྐབས་མགོན་ཆེན་པོས་བཀའ་སྒོན་པ་བྱ་གསུམ་ལ་རྩོན་པ་ལུས་གང་ཆ་
 འགྲིགས། རྩ་དངུལ་རྟེན་ཆོག་མ་གཉིས་ཀྱིས་མཚན་པའི་གནང་ཆ་དང་། གཞུང་
 ལས་ཚན་པ་ཆེ་སྐྱོང་ཆར་མས་བཀའ་སྒོན་དང་སྐྱོང་རྟེན་ལ་ཁ་བཏགས་ཀྱང་སྐྱུལ།
 དེ་ནས་ཆེ་དཔག་སྤྱང་སྐྱོང་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ཆོ་པའི་ལྷགས་ཁའི་སྤྱང་རྩུ་ཏུ་བཞུགས་སུ་
 གསོལ་རྒྱུར་གཞུང་གནས་སུ་འབྱུང་རྒྱུས་པ་བཞེན་ཆོས་གསུམ་ཉིན་གདན་.....
 འདྲེན་དང་རྩིས་ལེན་བཤེར་དཔར་གནས་གསར་ནས་བྱས་ཞེས་དང་“འཆམ་.....
 དབྱངས་གོང་མ་ཆེན་པོས་བོད་སྤྱངས་བདེ་སྤྱིད་འཕེལ་ཆེད་དང་། རྩུང་པར་ཏུ་
 རྩ་བོད་ཆེ་རྩ་ཆང་མའི་ལྷགས་སྐུལ་བཞེན་ཕྱག་འཆལ་ཞུ་བའི་རྟེན་ཏུ་གོང་མ་ཆན་

ཡོད་པས་འོག་གི་ཐ་སྟད་མཛད་པ་དེས་གདན་ས་དགའ་ལྡན་དང་མཚན་ཡོན་སྐྱ་
 མོང་མ་ཡིན་པ་གོང་འོག་རྟེན་དང་བརྟེན་པའི་འབྲེལ་བ་མཚན་ལྷགས་ངག་རྒྱན་དུ་
 འདུག གཞན་ཡང་ཡོངས་འཛིན་དཀའ་ཆེན་ཡི་ཤེས་ཀྱིས་མཚན་དང་། དགའ་
 རྟེན་ཀྱན་དགའ་དཔལ་འཕྱར་གྱི་སྐུ་དུས་ཆེ་མཚན་སྤྱིང་དང་བཤད་སྒྲུ་མཚན་ཡོན་
 འབྲེལ་རྟེ་དེ་ནས་བསྐྱར་ཆེ་བཤད་གཉིས་མཚན་ཡོན་དམ་ལ་ཉམས་མེད་ དུ་.....
 གནས། ཤིང་ཟུང་(1805) ཡི་དགའ་རྟེན་བཤད་སྒྲུ་ཀྱན་དགའ་དཔལ་འཕྱར་
 སྐུ་གཤེགས་པ་དང་། ཁོང་གི་ཆབ་ཐའི་རི་དགའ་བཞི་མི་འཇུག་བསྐྱོད་ན་མས་ལ་
 དགའ་རྟེན་བསྐྱོད་བཞག་གནང་བ་རེད།

ཀྱན་དགའ་བརྟན་འཛིན།

དགའ་རྟེན་ཀྱན་དགའ་དཔལ་འཕྱར་ལ་རིགས་ལྔས་གཉིས་ཡུང་འདུག་པའི་
 གན་པ་རྟོན་གྲུབ་རྟོ་རྟོ་དང་། དེ་འོག་ལྔས་བྲམ་མ་ཐེར་བ་རབ་དུ་ཡུང་བའི་ཆས་
 མིང་ལ་ཀྱན་དགའ་བརྟན་འཛིན་དུ་འཕྱོད་པ་རྟོན་སྐུ་བཅས་རྟེ་གཞུང་.....
 ཞབས་ཞུས་པ་ཡིན་འདུག ཤིང་རྟེན་(1794) ཡི་མིང་རྟོང་རྟོ་ཆག་བརྟན་པའི་
 མཚན་པོས་ཡི་རྟོང་ཨམ་བན་གཉིས་ལ་དགའ་སྐྱར་དང་འབྲེལ་དགའ་རྟེན་ཀྱན་....
 དགའ་དཔལ་འཕྱར་གྱི་རིགས་ལྔའི་ཀྱན་དགའ་བརྟན་འཛིན་སྐྱོན་བཅས་ལ་སྟེ་མ་
 རྟེན་མཁར་རྟོང་འོག་བར་རྟེན་བྱ་སྐྱོད་པའི་ས་ཁང་མི་གསུམ་རི་མིང་བར་མ་གཞིས་
 འཕྱོངས་ཐེབས་སྐྱ་ཀྱུ་དཔལ་སྐྱ་ཕྱིང་བརྟན་པའི་ཤེ་བམ་དང་བཅས་གཏན་.....
 འཇགས་སྐྱ་སྐྱལ་བ་དང་། དེ་མཚུངས་བྲམ་ཕྱི་ལེགས་སྤྱིང་གཞིས་ནང་སྐྱར་ཡུང་བ་
 གཏན་འཇགས་བདག་འཇུག་སྐྱལ། ཀྱན་དགའ་བརྟན་འཛིན་གྱིས་སྐྱ་རྟོན་སྐྱ་རྟོ་
 ཡུག་མཛད་དང་ཅིས་དཔོན་གྱི་ལས་འགན་གནང་སྐྱང་བ་རེད།

བཀའ་སྒྲོན་དོན་བྱུང་སྐོར།

བཀའ་སྒྲོན་ལྷན་དོན་བྱུང་སྐོར། ཆན་པུང་ཁྱི་ལོ་ང་བདུན་པ། ཆ་
 བྱི (1792) ལོ་ལ་ཞབས་སྤྲོད་ཞུས། བེང་ལྷག (1794) ལོ་བཀའ་བློན་གསར་
 མངའ་ཞུས། བེང་ལྷན (1805) ལོ་ཆིས་དཔོན་དོན་བྱུང་སྐོར་ཆེས་བཀའ་སྒྲོན་
 (བཀའ་སྒྲོན་འཆི་མེད་ཐུ་མ་ཐེར་བ་དེ་ཡིན་འདྲ) ཆབ་ཏུ་བཀའ་སྒྲོན་བསྒྲིག་
 བཞག་སྟེ། འབྲེལ་ཡོད་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཆའི་ནང་འཁོད་པར་གཞིགས་ན། ཏུ་ལའི་
 ཐུ་མ་སྐུ་ཤིང་བརྒྱད་པའི་གཤེར་སྤྲོད་གསར་བཞེང་སྐབས་བཀའ་སྒྲོན་དོན་བྱུང་
 སྐོར་ཆེས་གཤེར་དུ་ལ་བྱིས་མཆོན་པའི་ཞལ་འདེབས་སྐམ་ཆེ་བུལ་བ་དང་། སྐུ་
 ཤིང་དགུ་པའི་གཤེར་སྤྲོད་ས་གསུམ་མཛོན་དགའ་གསར་བཞེང་སྐབས་ཀྱང་ཞལ་
 འདེབས་ཁྲོན་ཆེ་བུལ་བ་མ་ཟད། ལས་བྱའི་སྤྱི་བྱུང་འགན་བཞེས་ལོགས་བྱུང་བྱང་
 བ། ས་འབྲུག་(1808) ལ་ཤོད་བཞུགས་ཡུལ་ཨམ་བན་ལེ་ཅིན་དུ་བྱིར་ཕེབས་སྟེ་
 བཞན་དང་། རྒྱར་ཁམས། ཨོ་འཛོ། ཆབ་མདོ་བཅས་པར་སྒྲོན་ཆོད་ཞལ་ལྟེ་
 གཙོད་པར་ཕེབས་སྤྲོད་ཡོད། འདི་སྐབས་ཁོང་གིས་ལྷ་ས་ནས་ཆིས་པའི་རྒྱ་
 མདའ། ཆབ་མདོ། རྒྱར་ཁམས། འབའ་ལི་བརྒྱད་དར་མདོ་བར་དང་། བཞག་
 ཆུ། མཆོ་ལོ་མ་བརྒྱད་སྐྱུ་འབྲུམ་པར། གཞིས་ཅི། བྱང་པ་བདུན། རྒྱར་ཤོག་
 བརྒྱད་ཏུ་ཤོག་པར་བཅས་ཀྱི་ལམ་ལོ་ཞིག་འཕྲི་བཞོད་གནང་ཡོད། དེར་ཞིག་
 རྒྱལ་རིང་སྤང་དང་། ཅ་ཁ་བཟང་ཞན། རྩ་དྲུག་ཡོད་མེད་སོགས་ཀྱི་གནས་
 རྒྱལ་འཁོད་ཡོད་པ་རེད། ཡང་ཁོང་འགྲུ་ཤོག་ལྟོད་ཞིབ་དུ་ཕེབས་པའི་སྐར་
 བཀའ་གསལ་སྒྲོན་དེབ་དུ་འཁོད་གསལ་“འགྲུ་ཤོག་ཁང་གསར་དང་ཁང་གན་.....
 གཉིས་ནས་གཞུང་སའི་བཀའ་བཅི་དང་ལེན་མ་བྱུང་པའི་ཞིབ་དཔྱད་དུ་ཞབས་...
 པད་བཀའ་སྒྲོན་དོན་དྲོད་དང་། ལས་བྱ་ཤོགས་དཔོན་ལེ་གིས་རྒྱ་མཆོ། ཞལ་

གཉེར་བདེ་མཁར་པ། བཀའ་དྲུང་སྤྱང་གསར་པ། བཀའ་མཚན་ལ་མ་ལ་
 བཅས་དང་། དབུས་མདའ་དཔོན་མ་ལྷ་དབུང་བཅས་མོན་མོག་སྤྱི་དགེ་ཆུང་ཤར་
 རྒྱལ་ནས་ཕྱལ་དམག་བརྒྱ་བརྒྱུད་གིས་འགྲུ་ཡིག་དུ་དབུང་འཇུག་གནང་བ་ཙམ་...
 གྱིས་འཕུང་འཇུག་ཆུ་ཆེ་མ་དགོས་པར་བྱེད་གཏི་ན་མས་བྱང་བརྒྱད་སྟོད་སྟེར་ཆེ་...
 དང་ཡར་བྱིམ་ཚུགས་པས་ཕྱལ་གྱི་རྗེས་འདྲེད་མཐར་སྐྱེད་དང་། དེ་བྱིངས་དཔོན་
 རྟེན་ན་མས་ནས་སྤར་གཞུང་སའི་བཀའ་ཡུང་སྟེ་འཁུར་ཞུ་ཡུའི་གནའ་གན་མཐུ་མོ་
 ཆེ་བཞེས་ཞེས་འཁོད་པ་དང་། ཁོང་གིས་རྩོམ་པོ་བའི་བྲུགས་རྒྱན་མཚན་རྗེས་
 དང་། གཙུག་ལག་ཁང་གི་གསེར་བངས་བྱ་འདབ་གསར་རྒྱན་དང་ཉམས་བཟོའི་
 རྒྱ་བྱང་དོ་དམ་གནང་སྟེ་དུ་ཡའི་ཐ་མ་རྒྱ་སྤང་དགྲུ་པའི་གསུང་ནས་དུ་ཆུ་བྱ་...
 རབ་བཞེས་མཇུག་སྟེ་རྩོམ་པོ་འུ་པོ་ཆེར་འབུལ་རྒྱུའི་གསེར་བྱང་ནོར་བུའི་ཐ་...
 ཆོམ་གྱིས་སྤ་པའི་བྲུགས་རྒྱན་དང་། མཚན་རྗེས་བཟོ་བྲུ་ཆུགས་རྒྱ་དང་རྒྱལ་
 དབང་ཅངས་དབུངས་རྒྱ་མཚོའི་བྲུགས་བརྒྱུད་གྱིས་འདྲུ་མཇུག་པ་ལྷ་ལྷན་གཙུག་...
 ལག་ཁང་གི་ཡར་སྤེང་ཁོར་ཡུག་དུ་གསེར་བངས་ལས་བྱུང་པའི་བྱ་འདབ་བྲུ་བཞེ་...
 པ་དང་བཅས་པའི་ཉམས་གསའི་དོ་དམ་དུ་རྒྱལ་དབང་མཚན་དང་། སྤྱིད་
 སྤྱིད་། སྤྱི་བཅར་མཁན་པོ་སྔགས་སྟོན་མཐུན་པར་བཟོ་བཞེད་སྔགས་གིས་བྱ་གང་
 ལའང་མཁྱེན་དཔྱད་ཐུལ་དུ་བྱིན་པ་མ་ཟད། ཆོས་ཚུགས་སྤྱི་རྒྱུན་པའི་འབས་བྱར་
 མོངས་སྟོད་པ་ལ་མེར་སྟེ་མཐུད་རྒྱ་ཁྱལ་པ། བསྟན་ན་མས་ལྷན་པའི་མི་ཡིས་
 བསམ་པ་ཐམས་ཅད་འབྱུང་པའི་རེ་བས་འདི་དག་ལེ་ལག་དང་བཅས་པ་རྒྱུལ་པའི་
 དོ་དམ་སྤྱི་བྱུང་དུ་ཞབས་པད་བཤད་སྟེ་བ་དོན་བྱུང་དོ་རྗེ་བསྟོན་བཞག་སྟེ་ལ་...
 བཞིན་སྟེ་གསུམ་ཁོངས་སྤྱི་བྱིས་ལམ་འཁེར་ངེས་ཀྱི་བྱ་བ་ཐམས་ཅད་ལགས་ལམ་...
 བྱང་པའི་བཀའི་གཟེངས་བརྟན་བཟང་པོ་ལྷལ་ཞེས་འཁོད། གཞན་ཡང་ལོ་རྒྱུས་
 ཡིག་ཆ་ཁག་གི་ནང་འཁོད་གསལ་ཆུ་ཡུག་(1823) ལོ་མར་ཁམས་དང་ས་རན་...
 སྟོན་པའི་ཞིབ་དཔྱད་དུ་བཀའ་སྟོན་དོན་བྱུང་དོ་རྗེ་རོ་ལས་གྲང་གསལ་ས་གནས་

ལུ་ཡེ་པམ། མེ་པམ། (1827) ཡོ་རྟོད་མངའ་རིས་པ་སྐྱོར་གསུམ་བྱུགས་དང་།
ཞང་ཞུང་། ལུ་གེ་ཁུལ་གྱི་ས་མི་ཞིབ་དཔྱད་དུ་བཀའ་སྐྱོན་དོན་བྱུལ་རྩི་རྩི་
དང་། ལས་བྱ་བྱར་ཁང་མངའ་དཔོན། རྒྱུ་དཔལ་ལས། སྤྱིང་བྱ་བྱ་བཅས་
སྟན། ས་མང (1829) ཡོ་བཀའ་སྐྱོན་བཤད་ལྗ (དོན་བྱུལ་རྩི་རྩི) རྟོད་ཁུལ་དོན་
གཙོད་འབྲས་ཅང་བྱུང་བར་གོང་མ་ཆེན་པོས་བྱ་བུ་འཁོར་ལྷན་གནས་སྟེ།

ལུགས་སྟག (1830) ཡོ་དབྱས་གཙང་རྩིང་གཞིས་ཁག་གི་གཞུང་སྐོར་.....
ཆོས་བཅས་ལ་ས་ཞིང་དང་། ཀྱང་འགྲོ་ལག་འདོན་གྱི་ཁུལ་རིགས་མོས་སྟོམས་
ཞིབ་གཞུང་འགོད་མི་ཕྱི་ཁྱེད་བཀའ་སྐྱོན་བཤད་ལྗ་དོན་བྱུལ་རྩི་རྩི་དང་། ལུ་
བཅར་མཆོད་དཔོན་མཁན་པོ་སྟོང་མངའ་འཁྱིན་ལས་ནམ་ལྟུལ། ལས་བྱ་ཆིས་དཔོན་
པ་ལྟ་བ། ལུ་སྐོར་མཁྱོན་སྐལ་བཟང་དག་དབང་བཅས་ནས་ས་གནས་སྟེ་རྩི་འགྲོ་
རྟོག་བསྐྱར་དང་འབྲེལ་ཁུལ་ས་སྟེ་སྟོང་དང་། གཙོ་དག་ས་བདག་བཅས་
གཞིས་བྱས་འཁྱར་མཉམ་ལེན་སྟོག་ནས་ས་རབ་འབྱིང་ས་གསུམ་ལ་བསྐྱར་ཏེ་སྐོར་
ཆོས་འདོན་དང་། གཞུང་བྱུག་ཀྱང་དུ་ཆིས་པའི་ཆིས་ཁང་ལུགས་ཆོགས་བཤོད་
པའི་ཆོ་འཁོར་དེབ་གཞི་གདན་འབེབས་བཟོས། ལུགས་ཞིབ་འགོད་པོ་(ལུགས་
སྟག་ཞིབ་གཞུང་འགོད་མཁན) ནམས་ནས་བཞུང་འབབ་ཞིབ་འཕར་དུལ་སང་.....
ལུ་རྟོད་སྐྱོར་སྐྱོན་ལས་དུ་བསྐྱར་འབྲེལ་ཞུས་པར་ཕྱི་ཁྱེད་བཀའ་སྐྱོན་གྱིས་གཙོས་
ཞིབ་དཔྱད་ལས་བྱ་དང་བཅས་པར་གོ་བཅས་ལེགས་སྟེས་གསལ་རས་དང་རྩི་.....
གཡག་བཞི་བཅུ་སྐྱོར་ལ་བྱུག་དབང་སྟེ། གོང་མ་ཆེན་པོས་ཕྱི་ཁྱེད་བཀའ་སྐྱོན་
བཤད་ལྗར་རིས་པ་དང་པོའི་ཐའི་རྩི་དང་། ལུལ་དབང་སྐུལ་སྐྱར་དང་ཉན་མཁན་
པོའི་ཆོ་ལ། ཆིས་དཔོན་པ་ལྟར་རིས་པ་གསུམ་པའི་རྟོག་གནས་བཅས་སྟེ། ལུ་
སྐྱོར་བྱ་བོད་ཀྱི་བཀའ་འབྲེལ་བཞིན་མངའ་འབངས་ཀྱི་ཁུལ་རིགས་ཀྱང་འདོན་.....
སྟགས་ལ་སྟོམས་མཐར་ཞིབ་དཔྱད་ཕྱི་ཁྱེད་བཀའ་སྐྱོན་དོན་བྱུལ་རྩི་རྩི་དང་། ལུ་
བཅར་མཆོད་དཔོན་མཁན་པོ་ལྟུང་དབང་སྐུལ་སྐྱ། ཆིས་དཔོན་པ་ལྟ་བ། གོད་